

Kilka słów o programie „Przyroda wokół nas – Ptaki” i jego materiałach

„Przyroda wokół nas – Ptaki” to program edukacyjny przygotowany przez Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków z myślą o szkołach i ośrodkach edukacji ekologicznej. Jego założeniem jest pomoc nauczycielom i instruktorom pozaszkolnej edukacji w rozwijaniu niestandardowych zajęć przyrodniczych, których głównym motywem są ptaki. To wdzięczny temat zajęć, a jednocześnie łatwy do obserwacji i atrakcyjny element środowiska przyrodniczego. Omawianie różnych grup ptaków oraz podglądanie różnych aspektów ich życia może być pretekstem do poznania ważnych zależności i zjawisk w świecie roślin i zwierząt, poznania różnych środowisk przyrodniczych, czy też pokazania wpływu działalności człowieka na przyrodę.

Zimowe zajęcia w terenie, opiekun: A. Kowalczyk, K. Blaut-Howaniec. Pałac Młodzieży w Katowicach

Program ma zasięg ogólnopolski, a głównym jego adresatem jest młodzież starszych klas szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich. Program realizowany jest z pomocą pakietu materiałów edukacyjnych, przeznaczonych dla ucznia i dla nauczyciela. Dla przypomnienia - pakiet programu „Przyroda wokół nas - Ptaki” tworzy:

- ✓ książka dla nauczyciela z kartami pracy ucznia i zestawem kolorowych foliogramów,
- ✓ płyta CD „Ptaki i ich siedliska” oraz
- ✓ broszury: „Czy budki lęgowe rozwiążą problem ochrony dziuplaków” i „Wędrówka. Przystosowanie ptaków do zmian pór roku”.

„Pomóż ptakom odnaleźć gniazda”. Gry i zabawy na portalu OTOP Junior

Wsparciem dla nauczycieli realizujących program „Ptaki” jest **portal edukacyjny dla dzieci OTOP Junior** www.otopjunior.org.pl. Nauczyciel znajdzie tu materiały, które zainteresują dzieci młodsze i starsze. Dla młodszych przewidziane jest m. in. kolorowanie sylwetek ptaków, puzzle i zagadki. Quizy, takie jak „Wędruj z bocianem białym” czy „Ptasia stołówka” pomagają uczniom zdobyć nowe informacje o ptakach i ich zachowaniach. Zabawy z cyklu „Kto tu mieszka?” pozwalają poznać ptaki z najbliższego sąsiedztwa w mieście i na wsi. Z kolei zabawa w origami może być wykorzystana na zajęciach plastycznych. Opcja drukowania kolorowanek pozwala je rozdać uczniom i wykorzystać także bez dostępu do komputera na lekcji. Uczniom starszym, oprócz bogato ilustrowanych artykułów merytorycznych na temat ptaków oraz porad dla początkujących przyrodników, portal oferuje forum. Jego aktywni, zarejestrowani użytkownicy mogą prowadzić własne galerie zdjęć przyrodniczych i rysunków, w blogach opisywać swoje terenowe spostrzeżenia, stawiać pytania i dyskutować. Portal OTOP Junior to propozycja, którą warto uwzględnić w pracy z młodymi przyrodnikami, rozwijającymi swoją przyrodniczą pasję.

Dla użytkowników portalu organizowane są także konkursy fotograficzne lub konkursy na najciekawszy blog. Portal włącza się swoimi propozycjami w obchody takich ogólnopolskich wydarzeń jak Europejskie Dni Ptaków czy Zimowe Ptakolice. Pomaga zainteresować nimi dzieci i młodzież.

Perspektywy i kierunki rozwoju pakietu edukacyjnego

Pakiet w dotychczasowej formie i zakresie treści materiałów skierowany jest do starszych klas szkół podstawowych i gimnazjów. Doświadczenie współpracy OTOP z nauczycielami wskazuje na potrzebę rozwoju materiałów adresowanych do młodszej grupy odbiorców, poprzez nauczycieli nauczania zintegrowanego. W komentarzach nadchodzących od realizatorów programu „Ptaki” sugestia taka powtarza się często. Materiałów z zakresu edukacji ekologicznej dla tej grupy adresatów jest bowiem znacznie mniej, a zainteresowani problematyką edukatorzy zmuszeni są dostosowywać dostępne im propozycje do możliwości percepcyjnych i poziomu wiedzy dzieci z klas I-III. Od pewnego już czasu planujemy więc opracowanie materiałów z zakresu „ptasiej edukacji”

Kolorowanie ptasich sylwetek,
źródło: www.otopjunior.org.pl

dla najmłodszych. Wygląda na to, że jesteśmy na dobrej drodze i uda nam się dostarczyć nauczycielom nauczania wczesnoszkolnego scenariusze zajęć, które pozwolą włączyć zagadnienia dotyczące ptaków w różne bloki tematyczne realizowane na lekcjach. Propozycja obejmie także dodatkowe materiały, dzięki którym ptasią edukacją będzie można objąć także dzieci w wieku przedszkolnym. Szczegółowe informacje na ten temat prześlemy z końcem tego roku szkolnego.

Miniony rok szkolny z programem „Ptaki”

Po raz kolejny otrzymaliśmy od lokalnych koordynatorów programu (nauczycieli oraz animatorów pozaszkolnej edukacji środowiskowej) sprawozdania, komentarze i zdjęcia, dokumentujące realizację zadań programowych. Napłynęły one zarówno od nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, jak i od prowadzących zajęcia z uczniami starszymi. Wszystkie informacje są to dla nas bardzo

Karol i Kuba podczas pracy, opiekun: H. Magiera,
Społeczna Szkoła Podstawowa Nr 2 STO, Tarnów

cenne. Pozwalają ocenić w jakim stopniu materiały są przez realizatorów wykorzystywane, co w nich szczególnie odpowiada zapotrzebowaniom nauczycieli i uczniów, jaki kierunek rozwoju materiałów jest oczekiwany.

Realizacja propozycji programu weszła już na stałe do rocznego planu zadań wielu nauczycieli, którzy wykorzystują go, wdrażając cele kształcenia i wychowania zarówno na lekcjach przyrody i biologii, jak i na zajęciach pozalekcyjnych. Zadania programu „Przyroda wokół nas – Ptaki” dają się z powodzeniem łączyć z innymi edukacyjnymi programami przyrodniczymi. W klasach I-III pewne jego elementy mogły się na przykład wzajemnie wspierać z elementami programu opracowanego przez Gorczański Park Narodowy pn. „Czym skorupka za młodu nasiąknie...”, który realizują niektóre szkoły (H. Magiera, Społeczna Szkoła Podstawowa Nr 2 STO w Tarnowie).

Pakiet programu „Ptaki” był chętnie wykorzystywany przez nauczycieli nauczania zintegrowanego przy realizacji różnych ścieżek edukacyjnych. Materiał zawarty na płycie CD „Ptaki i ich siedliska” i foliogramy: „Kuropatwa” oraz „Sikory

Rysunek ucznia ze Szkoły Podstawowej
w Wólce Kłuckiej, opiekun: J. Bętkowska

i łuszczaki” znalazły zastosowanie podczas omawiania kręgu tematycznego „Zimowe kłopoty zwierząt”. Z kolei materiały z płyty oraz foliogram „Żuraw, bocian biały, czapla siwa – porównanie” sprawdziły się przy realizacji tematu „Czy to już wiosna?”. Podobnie temat z książki dla nauczyciela „Gniazdowanie. Ptak miesiąca: Kos i szpak”, materiały z płyty CD oraz foliogram „Gniazda ptaków” przydatne były przy realizacji kręgu tematycznego „Zwierzęta i ich dzieci” (A. Kotuniak, Prywatna Szkoła Podstawowa Nr 63 w Warszawie). Bardzo często w klasach młodszych realizowane było zagadnienie poświęcone ptakom krukowatym. Może być ono wplecione w różne bloki tematyczne. W oparciu o te już trochę rozpoznawane przez dzieci gatunki wprowadzać można nowe litery: gawron będzie „przydatny” przy poznawaniu litery „g”, czy też sroka przy literze „s”. Temat rozwijany może być na zajęciach plastycznych (malowanie, wycinanie, kolorowanie sylwetek ptaków) i kontynuowany w edukacji polonistycznej poprzez zabawy słowne, inscenizacje wierszy czy własne próby literackie (układanie wierszy).

Ptasie obserwacje

Poprzez bezpośredni kontakt z przyrodą łatwiejsza i efektywniejsza staje się edukacja przyrodnicza. Pierwsze, pełne emocji spotkanie z przyrodą często są początkiem trwałego zainteresowania dziecka środowiskiem przyrodniczym i kształtowania wrażliwości na to, jakim zmianom podlega przyroda w jego najbliższym otoczeniu. Nauczyciele coraz częściej i chętniej wychodzą z uczniami w teren i wykorzystują tę formę pracy edukacyjnej. *„Bezpośrednie obserwacje i doświadczenia zaspokajają naturalną ciekawość dzieci, ale przede wszystkim umożliwiają praktyczne poznawanie świata. (...) Uczniowie poszerzyli swoją wiedzę o ptakach bez potrzeby uczenia pamięciowego i wykorzystywali ją w praktyce. (...) Potrafią rozpoznać kilka gatunków ptaków.”* – piszą o swoich doświadczeniach nauczyciele (J. Bętkowska, Szkoła Podstawowa w Wólce Kłuckiej).

Najprostszą i najczęściej stosowaną formą spotkania z przyrodą jest obserwacja ptaków na podwórku szkolnym. Zobaczyć tu można podstawowe gatunki, które uczniowie obserwować będą z przyjemnością. To swoista i łatwo dostępna „pomoc dydaktyczna”, którą warto wykorzystać. *„Jemiołuszki mogliśmy obserwować w naszej klasie przez okno, ponieważ na początku grudnia pożywiały się pozostawionymi owocami winorośli. (...) To sami uczniowie je zauważyli i potem pilnowali kiedy się znowu pojawią. Zapamiętali ich charakterystyczny wygląd, głos i nazwę”* – pisze pani E. Kryczek

W bezpośrednim kontakcie z przyrodą, opiekun: B. Zaradzka, SP TO „Edukacja” w Łodzi

ze Szkoły Podstawowej Nr 23 w Dąbrowie Górniczej.

Obserwowaniu najbardziej pospolitych ptaków w najbliższym otoczeniu szkoły i miejsca zamieszkania uczniów służy wiele propozycji programu „Ptaki”. Temat „Gniazdowanie. Ptaki miesiąca: kos i szpak” uczy rozróżniać te dwa często mylone pospolite ptaki; skłania do obserwowania ich różnego zachowania, sposobu żerowania i gniazdowania. Chętnie realizowane przez nauczycieli i uczniów było zadanie „Dziuplaki. Ptaki miesiąca: Dziecioły”. Dużo przyjemności sprawiało dzieciom nie tylko lokalizowanie w swoim otoczeniu starych dziuplastych drzew, ale także obserwowanie czy dziupla jest zajęta i kto jest jej mieszkańcem. Temat jest dobrą okazją do zwrócenia uwagi na to, dla jak wielu gatunków ptaków domem może być dziupla i jak duże znaczenie ma dla ptaków pozostawienie

„Dziuplaki”, opiekun: A. Okońska, Szkoła Podstawowa Nr 18, Olsztyn

Przy karmniku, opiekun: S. Cytrynowicz i A. Gryczon, SP w Żelaznej Górze

(nie wycinanie) starych drzew. Ciekawym pomysłem w realizacji tego zagadnienia jest sporządzenie mapy najbliższego terenu i zaznaczenie na niej drzew z zajętej przez ptaki dziuplą.

Naukę obserwowania i rozpoznawania pospolitych ptaków najlepiej jest zacząć od propozycji „Rozpoznawanie gatunków. Ptaki miesiąca: krukowate”. W odpowiednio zawężonym zakresie temat jest chętnie realizowany także w nauczaniu zintegrowanym, o czym pisano już wyżej. W tej grupie odbiorców zupełnie zadowalającym efektem realizacji zadania jest umiejętność rozróżniania przez dzieci podstawowych gatunków: kawki, sroki czy gawrona.

Zadanie „Wycieczka” realizować można z nauczycielem na lekcjach lub zajęciach pozalekcyjnych. Ciekawe efekty przynosi wycieczka – spacer rodzinny lub w towarzystwie znajomych, na którym uczniowie są jej przewodnikami. Wspólne, rodzinne odkrywanie przyrody najbliższej okolicy staje się dodatkową wartością, a duża przyjemnością dla dziecka jest wykazanie się umiejętnością rozpoznania spotykanych ptaków.

Wśród zagadnień sprzyjających pasim obserwacjom w najbliższym otoczeniu wyróżnia się wdzięczny temat „Czy dokarmiać ptaki? Ptaki miesiąca: sikory i łuszczeni”. To najczęściej realizowana propozycja z programowej książki dla nauczyciela. Dzieci przy okazji dokarmiania ptaków rozwijały umiejętność obserwowania przyrody. Zwraçały uwagę na to ile i jakie gatunki przylatują do karmnika, jak długo w nim pozostają, co najchętniej jedzą, jak się zachowują. Uczniowie notowali swoje obserwacje, robili zdjęcia i rysunki. Jednym z rezultatów takich karmnikowych obserwacji może być album, zawierający spostrzeżenia i prace plastyczne uczniów („Mili goście”, J. Bętkowska, SP w Wólce Kłuckiej). Inny pomysł to „książka kucharska” z przepisami na smakołyki dla różnych gatunków ptaków.

Dokarmianie ptaków dało też sposobność do kształtowania poczucia odpowiedzialności za zwierzęta pozostające pod opieką uczniów oraz systematyczności w działaniu. Uczniowie, organizując dyżury przy karmniku szkolnym, nie przerywali dokarmiania ptaków w czasie wolnym od nauki (Szkola Podstawowa Staniszcze Małe – Spórok, opiekun: J. Koj; Szkoła Podstawowa Nr 1 w Kruszwicy, opiekun: M. Musiałowska).

Jako ćwiczenie w rozwijaniu umiejętności obserwowania przyrody wykorzystać można temat „Mój ulubiony gatunek”. Jego luźna forma pozwala na swobodne potraktowanie tematu i różnorodną formę lekcji lub zajęć pozalekcyjnych, w zależności od chęci i umiejętności uczniów. Jedną z możliwości realizacji tego tematu jest opracowanie pewnego rodzaju albumu-dziennika na temat wybranego gatunku, opartego w dużej części na własnych obserwacjach i ilustrowanego własnymi zdjęciami. W jednej ze szkół w opisach gatunków zrezygnowano z suchych informacji przepisanych z przewodników i atlasów ptaków. Były one autentycznymi zapisami własnych spostrzeżeń, uwzględniających wygląd i zachowanie wybranego ptaka, spostrzeżeń prawidłowych i ciekawych, które będą na pewno zapamiętane przez uczniów (opiekun: C. Kocimska, Zespół Szkół Samorządowych w Kruszwicach). Wybranymi gatunkami były zwykle ptaki pospolite i łatwe do rozpoznania, które, jeśli poświęcić im więcej uwagi, okazywały się dla obserwującego ucznia zaskakująco ciekawe i urodziwe. Taki efekt wymaga odpowiedniego przygotowania uczniów do pracy w terenie i ukie-
runkowania ich obserwacji.

Przygotowania do obserwacji

Przed wyjściem w teren dobrze jest przygotować uczniów do takiej formy zajęć. Nauczyciele wykorzystują tu różne formy pracy, w których pomoc-

Praca z portalem www.otopjunior.org.pl, opiekun: B. Budkowska-Liponoga, SP w Karczmiskach

„Poznajemy gatunki gęsi”,
opiekun: M. Musiałowska, SP Nr 1 w Kruszwicy

ne są elementy pakietu edukacyjnego, w tym płyta CD „Ptaki i ich siedliska” (z nagraniami głosów ptaków) oraz foliogramy. Przydatne mogą być także niektóre działy portalu www.otopjunior.org.pl, zwłaszcza te poświęcone obserwacjom terenowym - „ABC obserwatora ptaków”. Wykorzystać można także inne materiały dostępne w tej chwili na rynku - przewodniki, atlasy, prezentacje multimedialne i nagrania głosów ptaków. Wiele ciekawych pozycji, także dla nauczycieli, oferuje strona internetowa www.przyrodnicze.pl. Informacja o przydatnych pozycjach literatury dla początkujących i bardziej zaawansowanych obserwatorów ptaków znajduje się w końcowej części Biuletynu.

Jedną z form przygotowania uczniów do obserwacji terenowych są zajęcia o charakterze warsztatów ornitologicznych, często prowadzone osobiście przez nauczyciela. Uczniowie dowiadują się jak i gdzie obserwować ptaki, jakich gatunków (nie tylko ptaków) mogą spodziewać się w środowisku, które odwiedzają, jakie je rozpoznać oraz jak zachowywać się w terenie, żeby ptaków nie płoszyć. Zawsze atrakcyjne są spotkania z ornitologiem, w terenie lub stacjonarne, w zależności od tematu zajęć, pory roku, możliwości szkoły i nauczyciela. Spotkania te wnoszą na zajęcia inną atmosferę niż ta, panująca na „zwykłych” lekcjach i wychodzą poza szkolną rutynę.

Dużo przyjemności przynosi uczniom młodszym i starszym identyfikowanie w terenie ptaków, które poznały na podstawie rycin lub zdjęć. Dotyczy to także rozpoznawania i utrwalania znajomości ptasich głosów, nabywanej z pomocą nagrań. Dla młodszych jest to trudniejsze zadanie. Czasem małym obserwatorom brakuje cierpliwości, zwłaszcza kiedy kłopot sprawia im „ruchliwość” obserwowanego obiektu. Pewną pomocą w pracy z uczniami w różnym wieku może być wizyta w muzeum przyrodniczym. Lekcja w opar-

ciu o muzealne eksponaty to jedna z możliwości pomagających dostrzec i zrozumieć różnorodność kolorów i kształtów w świecie ptaków oraz ich przystosowań do życia w różnych siedliskach. Podobne znaczenie ma wizyta w ogrodzie zoologicznym.

Inne formy pracy

Swoje emocje i wrażenia uczniowie chętnie wyrażają w pracach plastycznych. Sprzyjały temu organizowano często przez nauczycieli konkursy rysunkowe, tematycznie związane z zadaniami programu, z finałem w postaci szkolnej wystawy pokonkursowej. Interesującym zadaniem dla uczniów było także składanie ptasich sylwetek z papieru (origami).

W edukacji uczniów starszych i młodszych materiały programu wykorzystywane były nierzadko do przygotowania ich do konkursów przyrodniczych, ekologicznych lub turniejów wiedzy.

Ciekawą inicjatywę podjęli uczniowie ze Szkoły Podstawowej nr 11 w Toruniu pod opieką pani Marii Narczewskiej. Uczniowie „adoptowali” puchacz z Ogrodu Zoobotanicznego w Toruniu. W związku z tym urządzili dla rodziców kiermasz przygotowanych przez siebie kart z sylwetkami puchaczy i innych ptaków, a uzyskane środki przekazali na utrzymanie adoptowanych ptaków.

Turniej „Zostanę ornitologiem”, Pałac Młodzieży
w Katowicach, opiekun: A. Kowalczyk

Inne oferty edukacyjne OTOP, czyli z czego można skorzystać w roku szkolnym 2009/2010

Edukacyjne imprezy terenowe

W kalendarzu wydarzeń edukacyjnych OTOP istnieją od lat trzy stałe imprezy, które stwarzają dodatkowe możliwości realizacji zadań programu „Przyroda wokół nas – Ptaki”: Europejskie Dni Ptaków, Zimowe Ptakolice i Spring Alive! Wszystkie trzy są okazją do zdobywania nowej

Zimowe Ptakoliczenie uczniów z Gimnazjum w Toszkach, opiekun: I. Zmysło

Europejskie Dni Ptaków w Olsztynie, SP Nr 18, opiekun: A. Okońska.

wiedzy i rozwijania zdobytych już umiejętności. Dla uczestniczących w nich młodych ludzi to kolejne źródło pozytywnych wrażeń, związanych z bliskim kontaktem z przyrodą. Współpracujący z OTOP nauczyciele i opiekunowie młodych przyrodników znają te imprezy dobrze, udział w nich cieszy się sporym powodzeniem. Wrażenia uczestników Zimowego Ptakoliczenia 2009 potwierdzają, że dla uczniów może to być ważne wydarzenie: *„Początkowo atmosfera była napięta - każdy z biciem serca wyglądał jakiegokolwiek ptaka. Okazało się jednak, że park jest prawdziwym skupiskiem ptaków. Udało nam się rozpoznać i zapisać różne gatunki, między innymi sikory i gile, które występowały tam dość licznie, a o których nie zdawałyśmy sobie sprawy przechodząc w ich pobliżu. Z każdym kolejnym rozpoznaniem ptakiem nasza radość i zapał wzrastały. (...) Cała ta wycieczka dostarczyła nam niezapomnianych i wspinających wrażeń, nauczyła dostrzegania piękna w ptakach oraz pozwoliła poznać i pokochać te latające istoty. Mam nadzieję, że za rok znów będę miała zaszczyt uczestniczyć w kolejnym Ptakoliczeniu. Już nie mogę się go doczekać.”* (Gimnazjum w Toszkach, opiekun: I. Zmysło).

Szczegółowe informacje o planach i organizacji poszczególnych imprez znajdują się zawsze odpowiednio wcześniej na stronie internetowej OTOP: www.otop.org.pl. Będą one także obecne w poprzedzających wydarzenia numerach kwartalnika OTOP „Ptaki”. Do realizatorów programu, którzy przekazali nam swój adres mailowy, informacje przekazywane są dodatkowo drogą elektroniczną.

Dla przypomnienia i zachęcenia do udziału akcjach OTOP kilka słów o każdej z nich.

✚ Europejskie Dni Ptaków, 3-4 października 2009

To akcja, którą obchodzimy zawsze w pierwszą sobotę i niedzielę października, we współpracy z innymi organizacjami ochrony ptaków - partnerami BirdLife International, w całej Europie. Akcja organizowana jest w czasie jesiennej wędrówki

ptaków na zimowiska. Jest okazją do zwrócenia uwagi na ogromną skalę tego zjawiska i znaczenie ochrony wszystkich siedlisk, potrzebnych ptakom do życia – na terenie zimowisk, lęgówisk oraz na trasie przelotu między nimi. Akcja poszerza możliwości realizacji zadania wrześniowego, poświęconego wędrówkom ptaków i kontynuacji nauki rozpoznawania gatunków. Tematem Dni Ptaków każdego roku jest inny gatunek ptaka. Tym razem będzie to kwiczoł. Z okazji Europejskich Dni Ptaków portal edukacyjny OTOP Junior będzie miał dla uczniów atrakcje - przygotowany będzie konkurs plastyczny i fotograficzny.

✚ Zimowe Ptakoliczenie, 30-31 stycznia 2010

Akcja, do niedawna nosiła nazwę - Zimowe Liczenie Ptaków w Parkach i Ogrodach. Odbывa się zawsze w ostatni weekend stycznia, a dotyczy ptaków zimujących w pobliżu człowieka. Impreza pomocna jest w realizacji zimowych propozycji, a zwłaszcza zadania „Czy dokarmiać ptaki?”, skupiającego się na sikorach i łuszczykach. Jest chętnie podejmowana przez realizatorów programu w okresie, wydawałoby się, zupełnie niesprzyjającym obserwacjom. Zimowe Ptakoliczenie staje się także tematem portalu edukacyjnego OTOP Junior,

Przygotowanie do Zimowego Ptakoliczenia, opiekun: M. Gromacka, SP w Biesalu

a dzieci i w tym roku szkolnym będą zapraszane do konkursów, związanych z tą akcją.

Spring Alive, 1 kwietnia-15 czerwca 2010

To akcja zaadresowana do młodszych dzieci, skupiająca się na poszukiwaniu posłańców wiosny wśród ptaków. Dotyczy czterech znanych i łatwych do rozpoznania gatunków, wybranych tak, żeby mogły je obserwować zarówno dzieci w mieście, jak i na wsi – bociana białego, kukułki, dymówki i je-

Przylęciały bociany, opiekun: M. Gromacka
Szkoła Podstawowa w Biesalu

rzyka. Spring Alive! to międzynarodowe wydarzenie partnerów BirdLife International. Jego atrakcją jest strona internetowa www.springalive.net, na której uczestnicy akcji mogą osobiście rejestrować daty przylotów ptaków i obserwować na internetowej mapie postępy wiosny w całej Europie. Dzieci znajdą tu także kącik gier i zabaw. Praca ze stroną akcji Spring Alive! to dla nich, oprócz zabawy, dobre ćwiczenie w wykorzystaniu interaktywnego narzędzia, jakim jest Internet. Jest to również okazja do włączenia w realizację ścieżki edukacji ekologicznej w szkole zajęć z zakresu informatyki. Dla nauczycieli zamieszczono na stronie zestaw materiałów i informacji przydatnych na zajęciach, dotyczących wiodących gatunków tej akcji. Brak dostępu do internetu nie przekreśla możliwości włączenia się w akcję Spring Alive! Informacje o obserwacjach przylotów ptaków można przysyłać do biura OTOP na specjalnych formularzach. W kontekście zadań programu „Przyroda wokół nas – Ptaki” Spring Alive! jest propozycją, która pozwala urozmaicić tematy: „Głosy ptaków. Ptak miesiąca: kukułka” oraz „Ptaki pospolite i rzadkie. Ptaki miesiąca: jaskółki”.

Każda z tych ogólnopolskich imprez ma własne materiały i gadżety edukacyjne. Mogą je otrzymać nauczyciele i edukatorzy prowadzący pozaszkolną edukację przyrodniczą, zainteresowani udziałem w akcji.

W minionym roku szkolnym udało nam się przygotować dodatkowo i przesłać zainteresowanym osobom scenariusze zajęć, związanych z Zimowym Ptakolicheniem oraz Spring Alive! Przygotowały je, realizujące z nami program „Ptaki”, pani Anna Kogut z Zespołu Szkół Samorządowych w Boguszowie-Gorcach oraz pani Beata Budkowska-Liponoga ze Szkoły Podstawowej w Karczmiskach. Oba paniom bardzo serdecznie dziękuję!

Kącik dla dzieci w kwartalniku OTOP „Ptaki”

W kwartalniku OTOP „Ptaki” ukazuje się edukacyjny „Kącik młodego ptasiarza”. Jego bohaterem i gospodarzem jest postać Pana Eustachego, który proponuje dzieciom ptasie zgadywanki, rebusy i zabawy. Jest też cykl wierszyków o różnych gatunkach ptaków, zatytułowany „Ptasie abecadło”. Kącik Pana Eustachego to jeszcze jedna propozycja dla najmłodszych, która razem z kwartalnikiem „Ptaki” trafia do nich poprzez nauczycieli lub środowisko rodzinne. Kwartalnik jest magazynem wszystkich członków OTOP.

Szkolne koła OTOP

Szkolne koło OTOP jest formą zbiorowego członkostwa w Towarzystwie. Zachęcamy nauczycieli do uczestniczenia w tej formie w życiu OTOP. Pomaga to realizatorom programu „Ptaki” wzmocnić kontakt z Towarzystwem poprzez regularne otrzymywanie informacji o wszystkich naszych akcjach i ofertach. Uczniom natomiast, z których każdy otrzymuje legitymację członkowską, daje poczucie przynależności do dużej organizacji, chroniącej przyrodę. Członkostwo w OTOP to także gwarancja regularnego otrzymywania kwartalnika „Ptaki” wraz ze wszystkimi informacjami i „Ką-

Koło OTOP w Kruszwicy, Szkoła Podstawowa
Nr 1, opiekun: M. Musiałowska

cikiem młodego ptasiarza”. Formalności związane z założeniem koła OTOP nie są skomplikowane. Wyjaśnienia w tej sprawie znajdują się na stronie internetowej OTOP www.otop.org.pl. Informacje uzyskać można także telefonicznie w biurze głównym OTOP w Markach k. Warszawy pod numerem: 022 761 82 05. Zachęcamy do kontaktu.

Przydatna literatura:

1. Chandler D., Unwin M. *Obserwujemy ptaki. Poradnik dla początkujących*, tłum. Jastrzębiec P., Warszawa 2006.
2. Graszka-Petrykowski D. *Ptaki. Profesjonalny przewodnik dla początkujących obserwatorów*, Warszawa 2005.
3. Graszka-Petrykowski D. *Ptaki w twoim ogrodzie. Praktyczny przewodnik*, Warszawa 2008.
4. Hanzák J. *Jaja i gniazda ptaków*, Warszawa 1974.
5. Jonsson L. *Ptaki Europy i obszaru śródziemnomorskiego*, Warszawa 1998.
6. Kruszewicz A.G. *Ptaki Polski. Tom I i II + CD*, Warszawa 2005.
7. Kruszewicz A.G. *Pomagamy ptakom*. Warszawa 2005.
8. Rohrbach C. *Domki dla ptaków*, tłum. Kruszewicz A.G., Warszawa 1997.
9. Specht R. *Ptaki wokół domu*, tłum. Cofta T., Warszawa 2000.

Na zakończenie posłużę się cytatem, którym grupa uczniów ze swoim opiekunem podsumowała rok pracy z programem „Przyroda wokół nas – Ptaki”:

„Podsumowaliśmy naszą całoroczną działalność i snuliśmy plany na kolejny rok szkolny. Oto nasze niektóre wypowiedzi:

- ✓ Wiele wyniosłam z zajęć koła, poznałam wiele gatunków ptaków, na które wcześniej nie zwracałam uwagi.
- ✓ Nauczyłam się współpracy z grupą.
- ✓ Chciałabym, aby w gimnazjum takie zajęcia też się odbywały.
- ✓ Rozpoznaję więcej gatunków ptaków i interesuję się ich losem.

- ✓ Zaczęłam zwracać uwagę na ptaki wokół nas.” (A. Koj, PSP Staniszcze Małe-Spórok)

Oraz opinia nauczyciela nauczania zintegrowanego „Dzieci stały się świadomymi obserwatorami przyrody” (H. Magiera, Społeczna Szkoła Podstawowa Nr 2 STO, Tarnów).

„Czym skorupka za młodu nasiąknie...”,
fot.: B. Budkowska-Liponoga, SP w Karczmiskach

Dziękuję bardzo wszystkim nauczycielom i opiekunom grup uczniów, współpracującym w minionym roku szkolnym z OTOP. Dziękuję za nadesłane raporty, spostrzeżenia i towarzyszące im materiały, powstałe w ramach realizacji programu „Przyroda wokół nas – Ptaki”. Z dużym zainteresowaniem zapoznaliśmy się z Państwa doświadczeniami, wynikającymi z praktycznej pracy z naszymi materiałami edukacyjnymi. Zachęcamy do korzystania z ofert OTOP dostępnych w nowym roku szkolnym. Zapraszamy też do odwiedzania strony internetowej OTOP www.otop.org.pl, a zwłaszcza działu Edukacja, gdzie pojawiać się będą informacje o ważnych dla szkół wydarzeniach, w tym także o konkursach. Zapraszamy do obejrzenia w serwisie internetowym naszego programu zdjęć z raportów, których nie udało nam się zmieścić w niniejszym Biuletynie.

Zachęcamy do podzielenia się z nami relacjami z nadchodzących miesięcy pracy z programem.

W nowym roku szkolnym życzę dużo satysfakcji płynącej z pracy pedagogicznej i wychowawczej.

Hanna Rachwald

Koordynator Programu Edukacyjnego
Pomorskie Biuro OTOP w Gdańsku
e-mail: hanna.rachwald@otop.org.pl

Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków
<http://www.otop.org.pl>

Pomorskie Biuro OTOP w Gdańsku: ul. Hallera 4/2, 80-401 Gdańsk, tel. 058 341 26 93
Biuro OTOP w Markach: ul. Odrowąża 24, 05-270 Warszawa, tel. 022 761 82 05
e-mail: office@otop.org.pl